

Anja Maksić Japundžić, Milano (Italija)

Džem od marelica

Piramida zrelih marelica na štandu preko puta kioska s međimurskim pilićima pokrenula je onu oštricu u njezinim prsima, čije probadanje, ako pažljivo diše, inače može izbjeći. Narančaste i rumene, marelice su se drsko šepirile, kao da su svjesne svoje moći nad Irenom.

Doduše, toliko drhtati pred tričarijom kao što su marelice može samo preosjetljiva osoba. Irenu uzrujaju najbanalnije stvari i iz sitnice napravi problem, to joj Boris stalno govori. Kao i to da je prečesto rastresena i *izglavljena* (ta riječ mu se u zadnje vrijeme osobito sviđa, kao da je Irena krilo vratiju koje je ispalo iz šarki).

Boris je, za razliku od nje, razborit i staložen, čovjek reda i smisla.

Njegov se dan poznaje po jutru i bit će dobar ako mu jogurt nije prehladan, kuhano jaje nije pretvrdo, a tost nije *pre-reš*. Ponosan je na složenost i ekscentričnost svojih navika, pa čak i na njihov aristokratski *šlif*. Za besprijekornu organizaciju tih rituala zadužena je Irena, kao i za pretipkavanje gustih stranica njegovog rukopisa, kompaktnih redaka crnih slova nalik na mravlje falange, koliko savršenih, toliko nečitkih svima osim njoj.

Boris je književnik, jednako cijenjen kao prozaik i kao pjesnik. Svaka njegova nova knjiga i svaka polemička kolumna u utjecajnom tjedniku, bio to osvrt na dnevno-političke teme, ili pak književna kritika, iščekuje se s nestrpljenjem i često izazove nemali potres u književnom, ali i širem društvenom krugu.

Kad radi, Borisovo lice je ozbiljno i zaokupljeno. Nikad mu ne pada na pamet misao, tako obična za Irenu, da riječi ipak nisu kadre izraziti sve što se misli.

Njegove knjige ujednačeno mrkih hrbata moraju biti poredane po abecedi. Njegova skupa nalivpera u ladici s neskližućom baršunastom podlogom postrojena po veličini. Njegove čarape

presavijene tri puta po dužini, svaki par strogo zalijepljen za drugi i složene okomito, nikako ne u lopticama, da odozgo jasno pokazuju boju (samo tamnoplave i smeđe) i uzorak (samo pruge ili rombovi). Dok stvara, jedini dozvoljeni zvuk je onaj njegovih misli i sklizanja pera po teškom, svilenkastom papiru.

Ipak, kad riječi ne bi bile poslušne kako je navikao i kad bi kvaliteta teksta u nastajanju bila *suboptimalna*, jedno od njegovih zahtjevnih i lomnih raspoloženja prepunio bi cijeli prostor trosobnog stana u Šmidhenovoj ulici.

Irena je za te prilike usavršila vještinu nevidljivosti. Spuštala je usredotočen pogled na kakav izmišljen posao, pokazivala ujedno da je tu ako mu slučajno zatreba i nudila mu mogućnost da je ne primjeti.

Ako bi katkad i samo njezino disanje narušavalo Borisov stvaralački mir, naglo bi se sjetila nekog zadatka kojeg je zaboravila obaviti. Otići na poštu, u dućan, ili pomoći oko nečeg susjedi iz prizemlja.

Danas je otišla na tržnicu.

Kad je zadnji put tamo kupila previše kila marelice sorte smiješnog imena “mađarska najbolja”, Irena ih je radosno odvušla na drugi kat. Boris se taj dan vraćao s književnog festivala na kojem je doživio još jedan profesionalni trijumf i željela mu je skuhati nešto posebno: džem, baš onakav kakav on voli, ne pasiran u kašu, već s otmjenim komadima voćke.

Dugo se krčkala medena, bubuljičava lava, mirišući divlje i zavodljivo. Irena je ulila svilenkastu smjesu u tri visoke staklenke i odlučila ih sakriti kao iznenađenje. Razmišljala je o mini-baru u dnevnom boravku. Razmatrala je i donji desni, teško dohvatljiv čošak garderobnog ormara, iza kutije s cipelama zapebne prilike.

Ili ih je planirala sakriti ili je to stvarno učinila, no kad je u kasno srpanjsko popodne sklonila tanjure od pojedene večere (janjeća rebra s lećom i amarantom, salata s narančom i fetom) i

svečano najavila desert (heljdine palačinke s domaćim džemom od marelica) nije ih više mogla naći. Pretražila je sva očita mjesta i sva ona za koje se sjećala da je uzela u obzir, pa čak i neka sasvim apsurdna kao što je kupaonski ormarić, no staklenki nigdje nije bilo.

“Ako si ga skuhalo, onda je nemoguće da ga nema.” rekao je Boris . “Skuhala sam ga. Stavila u staklenke. I nekamo ih spremila”, rekla je Irena. “Možda si tako rastresena da si samo mislila da si ga skuhalo.” “Ne ne, definitivno sam dotegnila marelice i skuhalo džem”, rekla je. Ali više ni sama nije bila sigurna. Pokušala je u mislima vidjeti trenutak u kojem ih posprema na tajno mjesto, no glava joj je bila posve prazna.

“Irena. U redu je. Samo mi nemoj lagati.” Nije više ništa mogla osim tvrditi da je, definitivno je, skuhalo džem i nekamo ga spremila. Ne laže. Kako je smije tako vrijeđati i reći joj da laže. “Nisam rekao da lažeš, nego sam tražio od tebe da mi NE lažeš. Nemoj se loviti za svaku riječ.” “Ali rekao si, rekao si to. Evo, sad TI lažeš.”

Nenadan pokret Borisovog otvorenog dlana smrznuo se nad njezinim licem. Nek mu nikad ne govori da je lažov, jel čula. Bjeloočnice su mu se prelile iz očnih duplji i podrhtavale kao želatina.

“Nemoj se ljutiti, nemoj se ljutiti”, plakala je. U Borisu je razumna doličnost pripitomila bijes. Nije je udario. Prijateljski je spustio dlan na njezino rame: “Nisam ljut, samo me zanima istina. Hajde, priznaj, nisi ga skuhalo.”

Na to se zrak u Ireninim prsima rasprsnuo, a ona se otrgla od stola tako naglo da je srušila stolac. Bjesomučno se bacila na prekopavanje ormarića i u demonstrativnoj potrazi izbacivala iz njih sve što je našla. Dnevnu sobu je poharao divlji vrtlog stolnjaka i ubrusa, podmetača za čaše, neiskorištenih svijeća i magneta za hladnjak. Jedna sitna, ali teška, srebrna figura patke fijuknula je Borisu tik pored glave i ostavila koncentričnu jamicu u knaufu zida.

Boris joj se primaknuo tako mirno da je na tren je pomislila da će je zagrliti, no onda šaku desne ruke obavio oko njezinog vrata i naglo je prikovao za zid. Zabio je prste u meki dio mesa ispod njezine vilice. Na sekundu joj prekinuo dah. Samo na sekundu.

“Ti si duševno nestabilna. Potpuno izglavljena. Budi sretna da te uopće podnosim.” Spustio je ruku s njezinog grla, okrenuo se i zalupio vratima radne sobe.

Nakon toga više ništa nije govorio. Kažnjavao ju je samo moćnim prosipanjem tišine. Filigranskim krasopisom ostavio joj je poruku: “Razgovarat ću s tobom kad priznaš i ispričaš se.”

Svaki put kad ju je iznova čitala, a to je bilo nekoliko puta dnevno, mogla je, kao prema notama, u sebi čuti njegov sabran, metalan glas i nepokolebljivo uvjerenje.

Šutnja je trajala dulje od dva tjedna. Suze su Irenu rastakale kao kisela kiša.

U svojoj mentalnoj nomenklaturi, tražila je ime za to stanje. Željela ga je nazvati “suludim nesporazumom” i “prvom pravom svađom”, ali kriza je bila mučnija i neizrecivija. Žarko je željela da je više nema, da prestane postojati.

U toj želji je za Borisa zaista postala nevidljiva, kao kućni duh. Uspješno je postojao uz nju, a posve mimo nje. Porozna od kiselih suza, shvatila je da bi on mogao tako nastaviti živjeti zauvijek, sve ustrajniji u svojoj pravičnosti. Ali ona više nije mogla. I zato mu je jedne večeri, kad u njoj nije preostalo ni jednog atoma otpora, rekla: “Imao si pravo. Nisam skuhalo džem. Nisam ti htjela lagati. Sve mi se smučkalo, pobrkalo.” Cijela je bila kajanje.

Tu noć Boris joj je udijelio velikodušno i strastveno pomilovanje.

Drugog jutra Irena je napokon odahnula. Život se vratio u tračnice.

No onda je, za jednog velikog spremanja, dok je stajala na ljestvama i brisala zanemarenu prašinu s vrhova kuhinjskih elementata, pronašla staklenke: kao pali vojnici ležale su neotvorene na najvišoj polici u ormariću, iza prednjeg reda rijetko upotrebljivanih šalica.

Ni tada se nije mogla sjetiti da ih je tamo spremila. Takvu dosjetljivost nije mogla povezati sa svojim vječno zamagljenim, raspršenim osjećajem stvarnosti.

I tada je prvi put posumnjala. Nagla bol posred pluća, kao ubod vrućom iglom, gotovo ju je srušila s ljestava. U glavi joj je pulsiralo: inventivnost kojom su staklenke skrivene mogao je biti samo plod Borisovog sistematičnog uma.

Nemilosrdno je ubacila sve tri staklenke u crnu vreću za smeće i najbrže što je mogla, a da joj se učinkoviti hod ne pretvori u nedolični trk, odnijela je do susjedne ulice. Izabrala je zavučenu kantu i, uz prigušen udarac plastičnog poklopca, hitro pokopala vreću pod ostalo smeće i rasute ostatke hrane.

Borisu o svemu tome nije rekla ni riječ.

Svakog dana sve je djelotvornije zaboravljala. Ustaljen mehanizam života, konkretni zahtjevi i sitne ugone koje je priređivala Borisu oduzimali su joj veći dio životne snage i vremena. Naučila je plitko i oprezno disati, da ne uznemiruje onu špranju u plućima. Naučila je izaći iz stana kad bi u njemu bilo previše Borisa. Ali više nije kupovala marelice.

No danas je odlučila: pokorit će svoj strah, kupit će ih. Skinut će urok, osjetiti olakšanje kao kad stigneš do poante dugačkog, iscrpljujućeg vica. Boris i ona će se zajedno svemu tome smijati.

Tako odlučno da se i sama iznenadila, zatražila je prodavača zapanjujuću količinu marelica. S punim vrećama i vrtoglavim osjećajem postignuća krenula je prema izlazu kad ju je, kod štanda s mornarskim majicama i slamnatim šeširima zaustavio vlastiti odraz. Iz visokog stajaćeg ogledala iznenađeno ju je gledala gotovo nepoznata žena u poznatoj ljetnoj haljini, zgurena i uvredljivo usitnjena pod težinom svog tereta.

U Ireni je zalepršala pobuna, ujedno tako opojna i tako strašna. Zamislila se kako rastvara dlanove, ispušta vrećice, pa ih okreće naopako, drži za uglove i trese, požuruje van zaostale voćke. U ogledalu je kao u retrovizoru već vidjela kako se koturaju, izbjegavaju štandove s grobljanskim lampašima i umjetnim cvijećem, provlače se prolaznicima kroz noge, prevrću se i skakuću i što su objesnije sve ih je više. Preko širokih strmih stuba slijevaju se na gradski trg, zatrpavaju terase i prolaze, umirovljenike i turiste, kolportere i ljubavnike, konobare i djecu na romobilima; širi se gradskim ulicama neobuzdani odron baršunastih kugli.

Ispunio ju je helij pobune i bestežinske slobode: odriješena utega, odletjet će kao crveni balon iz starinskog dječjeg filma i neće se nikada vratiti u onaj trosobni stan, u uski svijet kojim gospodare red, rad i disciplina, a ona je rasuta, beznačajna i prozirna.

Koljena su joj se otključala, stopala odlijepila i već je plutala kao na ljuljački, mašući nogama nekoliko milimetara, kilometara ili nebeskih milja od tla. Oblaci su joj dovikivali dobrodošlicu.

Prizemljila ju je neposredna, gola krivnja. Izglavljena, duševno neuravnotežena, mentalno rasuta, to je ona. Treba biti zahvalna da je Boris uopće podnosi. Iznenadna bol slila joj se u zapešća, a težina vrećica koje su je privezivale za tlo se utrostručila.

Irena je zadnjim snagama raširila prste i pokušala otresti rastaljenu plastiku, no olovne vrećice bile su joj zavarene za dlanove.

Kao da je vodi Borisova odlučna ruka, marelice su je neumoljivo vratile kući.